

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Даниела Петрова Дикова,
Национална музикална академия "Проф. Панчо Владигеров,

на дисертационния труд на
Богдан Иванов Станев

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в професионално направление
8.3. „Музикално и танцово изкуство“
на тема

**“СПЕЦИФИЧНИ ТЕХНИЧЕСКИ И ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ
ПРОБЛЕМИ В КЛАВИРНИТЕ ИЗВЛЕЧЕНИЯ ОТ ПАРТИТУРА НА
КОНЦЕРТИТЕ**

ЗА ВИОЛОНЧЕЛО В ДО МАЖОР И РЕ МАЖОР ОТ Й. ХАЙДН,

ЗА КОНТРАБАС ВЪВ ФА ДИЕЗ МИНОР ОТ С. КУСЕВИЦКИ,

ЗА ВИОЛА ОТ П. ХИНДЕМИТ „DER SCHWANENDRENER“

И ЗА ВИОЛА ОТ У. УОЛТЪН”

Дисертационният труд на Богдан Иванов Станев е разработен в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Обсъден е и насочен за защита на заседание на катедра „Камерна музика и клавирен съпровод“ при НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София, състояло се на 18.11.2021 г.

Накратко за творческия път на кандидата, довел го до това изследване:

Богдан Станев завършва СМУ „Проф. В. Стоянов“- Русе, а в 1992 и ДМА „Проф. П. Владигеров“ – София (днес – НМА). Работи с проф. Б. Воденичаров, проф. Т. Несторова, а камерна музика с проф. В. Николов.

Избрал пътя на партниращия пианист, Богдан Станев се усъвършенства в майсторските класове на редица изтъкнати майстори на ниския щрайх: С. Попов, Ю. Башмет, М. Да Силва, В. Клос, Ал. Земцов, М.

Харис, А. Левитан, Вл. Андонов, М. Вийон, П. М. Мурели, П. Юга, Дж. Еторе, М. Калчева. Водещ пианист е в кантатно-ораториалните и диригентски програми на летните музикални академии VIMA, организирани от "Varna International". Б. Станев изнася камерни концерти в България, Гърция, Турция, Италия, Франция, Белгия, Австрия, Норвегия, Ирландия, а в 2006 г. води курс по ансамблово музициране в Солун. Чести са участията му в национални и международни фестивали: „Софийски музикални седмици“, „Варненско лято“, „Мартенски музикални дни“, Фестивал на камерната музика – Пловдив, „Дни на камерната музика“ – Добрич.

От 1990 г. Б. Станев работи като акомпанятор в катедра „Струнни инструменти“ към ИФ на НМА „Проф. П. Владигеров“ – София. От 2000 г. е пианист на квартет „Еолина“. От 2006 г. преподава клавирен съпровод в катедра „Камерна музика и съпровод“ към ИФ на НМА „Проф. П. Владигеров“ – София.

Както е подчертано в **увода** на дисертационното изследване, **мотивация** за написването на настоящия дисертационен труд е осъзнатостта на Богдан Станев за значимостта на дисциплината клавирен съпровод в обучението на пианистите и съществената ѝ роля в цялостното им музикално израстване като акомпанятори, преподаватели, камерни и солиращи музиканти. „.....приоритетна задача в курса на обучение по клавирен съпровод е допълването и разширяването кръга от знания и умения на учащите, свързани с акомпанирането на пиеси и концерти за различни струнни инструменти. В непосредствена връзка с това е придобиването и реализацията на съвкупност от теоретични и практически умения и рационално и резултатно боравене с клавирните извлечения от партитура“. Тази е причината трудът да е с практическа насоченост. Подборът на произведенията и направените изводи след детайлни анализи, следват дългогодишния изпълнителски опит на Богдан Станев, многократно проверени както в учебна обстановка, така и на професионалната изпълнителска сцена. Утвърждавам мнението, че: „липсва задълбочено изследване за специфичната проблематика в клавирните извлечения от партитура на често изпълнявани концерти от репертоара на ниския щрайх. Трудът е особено ценен и актуален и същевременно може да послужи за справки на преподавателите по клавирен съпровод, както и на професионалните акомпанятори.“

Обектът на изследването на дисертационния труд са клавирните извлечения от партитура на концертите за виолончело и оркестър в До и Ре мажор от Йозеф Хайдн, за контрабас и оркестър във фа диез минор от Сергей Кусевицки, концертът за виола и оркестър “Der Schwanendreher” от Паул Хиндемит и концертът за виола и оркестър от Сър Уилям Уолтън.

Предмет на изследването са специфичните технически и интерпретационни проблеми, които съществуват обективно или възникват като следствие на индивидуалният авторски и/или редакторски подход при създаване на конкретните клавирни извлечения.

Целта на дисертационния труд да бъдат посочени и разрешени основната част от тези проблеми, като те бъдат изследват във всяко едно от клавирните извлечения. Препоръките и предложените решения спомагат за повишаване на ефективността по отношение сценичната реализация, както и облекчават съвместната работа на акомпанятор и солист.

В хода на постигане на целта се оформят следните **задачи**:

- конкретизация на разглежданите проблеми в клавирното извлечение на всеки концерт;
- определяне на обективните и субективни причини и фактори;
- предложение на аргументирани решения, основани на личния опит, взети в синхрон с теоретични разработки на водещи капацитети в областта;
- посочване на негативните и позитивните страни на всяко едно от изследваните клавирни извлечения.

Дисертационният труд е **структуриран** в увод, четири глави, заключение, библиография, 5 приносни момента и 4 публикации по темата. С удостоверение с изходящ номер УД62/20.09.2021 (Издателство „ВЕДА СЛОВЕНА“) е посочено, че публикациите ще бъдат включени в брой 4 на списание „Докторантска Академия“. Трудът съдържа 232 страници, включително 166 нотни примера.

Структурата на текста се основава на логиката, разкриваща изследователския обект. Ясно очертани са **Методите**, използвани за постигане на целите:

- **Сравнителен** - сравнени са значителен брой клавирни извлечения, партитури и записи на концертите от Й.Хайдн, С.Кусевицки, П.Хиндемит и У.Уолтън.

- **Аналитичен** - анализирани са всички изброени по-горе източници, като са изтъкнати позитивни достижения, както и по-слабите им страни.

- **Емпиричен** - приложен е собствен изпълнителски и педагогически опит. Основните **източници** за анализ са: нотни издания – клавирни извлечения и партитури, аудио-видео записи, теоретични разработки на изтъкнати наши и чужди педагози и изследователи, анализи и статии от специализирани издания.

Първата глава на изследването е развита като теоретична база и информационна основа на изследванията във втора, трета и четвърта глава. Намирам идеята за целесъобразна и подпомагаща структурата на дисертационния труд. Добре изведените твърдения (**За дисциплината Клавирен съпровод – кратък обзор**) показват запознаването на Б. Станев с всички досегашни изследвания в областта на българския клавирен акомпанимент. Богатият му акомпаниятоски и артистичен опит му позволяват успешно да обобщи основни теми от акомпаниятоската теория. Високо оценявам цитираните изследвания на Д. И. Варламов и О. Я. Коробова за многофункционалността на акомпаниятоската дейност:

– **художествена функция**, включваща интерпретация, изпълнение и съвместност със солиста

– **педагогическа функция**, включваща възпитателна, образователна и функция на психологическа подкрепа на солиста.

Изборът на анализирани концерти е продиктуван от безспорните им художествени и инструментални качества, което ги прави задължителни произведения в почти всички престижни конкурси по изпълнителско изкуство и в много конкурсни изпити за заемане на оркестрантска или педагогическа позиция в реномираните оркестри и учебни заведения у нас и в чужбина. Като такива са част от задължителния репертоар, който всеки професионален инструменталист от ниския щрайх добре познава.

Детайлно и ясно са дефинирани **разглежданите проблеми** в дисертационния труд. При изброяването им те са разделени формално на **технически** и **интерпретационни**. Повечето са взаимосвързани, произтичат един от друг и е добре да бъдат разглеждани в тяхната цялост.

Първата глава на изследването подробно запознава с **тоновете** **обеми** и **основни звукови характеристики на солиращите инструменти** – **виола, виолончело и контрабас**. Тук подробно са разгледани

използваните ключове за нотирание. Поместени са сравнителни анализи на естетическата палитра на гореспоменатите инструменти. Според Б. Станев: „.....немислимо би било достигането до високи художествени резултати при живото изпълнение, както и качествено взаимодействие в работния процес, без основно познаване на специфичните особености на инструментите, тоновете им обеми и начинът им на звукоизвличане.”

Подчертана висока оценка заслужава подглавата **„Щрихи на солираците и оркестровите инструменти и клавирната им реализация”** – една тема недостатъчно изследвана, а особено важна за високото техническо и интерпретационно качество на клавирния акомпанимент при изпълнение на клавирни извлечения от оркестрова партитура. Често се случва да не се обръща внимание на пианистичните похвати, характеризиращи различните инструментални щрихи. Погрешно е разбирането, че акомпанияторската работа приключва със следване на солиста и изпълнение на нотния текст на клавирното извлечение! Важна е предварителната работа върху партитурата и клавирното извлечение. Задължителни са аналитичната работа на възловите места, приоритетното водене на гласове и избора на пианистична реализация на щрихите. Превеждането на оркестрова партия и щрихи в клавирни тушета задължително се съобразяват с добрият вкус и художественото цяло!

В последната подглава Б. Станев предлага **обобщен анализ на концертите:**

- Й. Хайдн, концерт До мажор за виолончело и оркестър
- Й. Хайдн, концерт Ре мажор за виолончело и оркестър
- С. Кусевицки, концерт във фа диез минор за контрабас и оркестър
- П. Хиндемит, концерт за виола и оркестър “Der Schwanendreher”
- У. Уолтън, концерт за виола и оркестър.

Той включва кратка информация за написването на произведението, броя части и темпата им, оркестровия състав, анализ на структурата, коментари от изпълнителско естество.

Дисертационният труд продължава с детайлно и изчерпателно изследване на избраните и изведени като обект от Б. Станев произведения.

Втората глава е посветена на технически и интерпретационни проблеми в клавирните извлечения от партитура на концертите за виолончело и оркестър в До и Ре мажор от Йозеф Хайдн. Кратката

историческа справка за композитора и концертите запознава с проблематиката на техническите и интерпретационни трудности, както на солистичната, така и на акомпаниращата партия през призмата на изчерпателния акомпанияторски опит на Б. Станев. Подглавите следват отделните части в тричастните цикли на двата концерта. Респектиращо звучи изводът в края на главата: „като изходен материал са анализирани осем клавирни извлечения от водещи издателства и пет партитури. Беше доказано, че част от проблемите могат да бъдат разрешени единствено на база солидна теоретична аргументация относно причините за възникването им, както и целенасочена практическа работа с разнообразните клавирни извлечения.”, която безспорно е свършена блестящо от Б. Станев.

Третата глава изследва **технически и интерпретационни проблеми в клавирните извлечения от партитура на концерта за контрабас и оркестър ор.3, фа диез минор, от Сергей Кусевицки.** Структурата на работата повтаря избраната във втора глава. Изчерпателно свършената работа от автора проличава в направения извод: „разликите в оркестрациите и клавирните извлечения са предпоставка за разнообразие в интерпретационните тълкувания. Видно е, че теоретичната подготовка на акомпаниятора се явява съществен елемент, който ще допълни музикалната идея на солиста, чрез защитена пианистична концепция, подчинена на духа на романтизма”.

Четвърта глава разглежда **технически и интерпретационни проблеми в клавирните извлечения от партитура на концерта за виола и оркестър “Der Schwanendreher” от Паул Хиндемит и концерта за виола и оркестър от сър Уилям Уолтън.** Изследването ползва познатата структура на произведенията и е не само от позицията на дългогодишния опит на Б. Станев в изпълнението на този репертоар, но и обхваща историческо – теоретичната страна на проблематиката.

Заклучението обобщава постигнатите изводи при проследяването и разрешаването на основните специфични технически и интерпретационни проблеми, съпътстващи работата на акомпаниятора върху клавирните извлечения от партитура на изследваните концерти за виолончело, контрабас и виола. В хода на работа е съставена библиография на клавирните извлечения, селектирани съобразно тяхната популярност и

практическа приложимост на базата на собствен опит и този на изследваните теоретични разработки на изявени български и чужди специалисти в областта. Подбрани и анализирани са аудио и видео записи - доказателство за професионално защитените интерпретаторски решения. Коментирани са обективните и субективни фактори при вземането им. Най-ценното на това изследване е, че е базирано на собствен, многократно проверен на сцена и в учебна обстановка опит на Б. Станев.

Подкрепям изцяло надеждата, че този тип творческа работа ще инспирирала и следващи проучвания в областта на акомпанияторското изкуство с основно правило, че без задълбочено познаване на оркестровия материал в партитурите практически недостижимо високото ниво на художествения клавирен акомпанимент!

Утвърждавам 5 - те приноса на изследването:

- първи задълбочен опит за цялостно изследване на конкретни технически и интерпретационни проблеми в клавирни извлечения от партитура на особено значими концерти за виолончело, контрабас и виола

- обединени са в едно изследване детайлно аргументирани и практически проверени предложения за разрешаването на тези проблеми

- създаден е широк спектър предпоставки за формиране на критично мислене и анализ от страна на акомпанияторите, при боравене с различни клавирни извлечения, независимо дали те са авторски или не

- надградена е българската теоретико-практическата база в областта на художествения акомпанимент на инструментални концерти от ниския щрайх

- трудът е с изключително практическа насоченост

Авторефератът е съставен от 58 страници, конструиран е по установения образец и точно и ясно резюмира дисертационния текст.

Удостоверявам, че дисертационният труд е актуален, авторски оригинален и приносен и отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

Предлагам на уважаемото научно жури **да бъде присъдена** на

Богдан Иванов Станев
за дисертационния му труд на тема
**“СПЕЦИФИЧНИ ТЕХНИЧЕСКИ И ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ
ПРОБЛЕМИ В КЛАВИРНИТЕ ИЗВЛЕЧЕНИЯ ОТ ПАРТИТУРА НА
КОНЦЕРТИТЕ**
**ЗА ВИОЛОНЧЕЛО В ДО МАЖОР И РЕ МАЖОР ОТ Й. ХАЙДН,
ЗА КОНТРАБАС ВЪВ ФА ДИЕЗ МИНОР ОТ С. КУСЕВИЦКИ,
ЗА ВИОЛА ОТ П. ХИНДЕМИТ „DER SCHWANENDRENER“
И ЗА ВИОЛА ОТ У. УОЛТЪН”**

образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.3
„Музикално и танцово изкуство“.

23 януари 2022 г.

Проф. д-р Даниела ДИКОВА